

TENENS
frynser

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

udgiver tidskriftet TENEN, som udkommer fire gange om året med stof for de tekstilhistorisk interesserede.

I hvert nummer optræder der en bestemt type artikel, som kendetegnes ved:

- Den fylder præcis en (bag-)side.
- Der er mindst et billede.
- Emnet kan være “lidt langt ude”, men har en vis tekstil relevans.
- Emnet kan blive behandlet med en lidt overraskende drejning.
- Der kan være en pointe, som får smilet frem.

Den type små historier kaldes for frynser – fringes på engelsk.

I denne eBog bringes godt et halvt hundrede “tekstile frynser” fra tidskriftet TENEN udkommet i perioden fra efterår 1997 til og med vinter 2009.

Nyd dem igen en gang ...

Frits Lilbæk, red.

TENENs frynser

Copyright © TENEN og forfatterne • 15.02.2009

ISBN 87-989297-6-3

Knapmanden på Stundars

Levi Ludén er en aktiv pensionist. Om sommeren laver han nemlig knapper på friluftsmuseet Stundars i en lille by udenfor Vasa i Finland. Her er samlet en masse små kønne gårdsbygninger fra Österbotten-egnen.

For at skabe liv har museet fået erfarne "gammeldags" håndværkere til at have små

I et hjørne af værkstedet havde knapmageren et antikt træben stående. Da han opdagede gipsarmen, blev han straks og med et stort smil "dårligt gående".

En dansk knap i selskab med nogle finske.

værksteder i bygningerne: Et sted er der en spån-kurvemager – at andet sted en håndskomager – en væver – en stensliber – en landhandel – et stenovns-bageri og så videre... og altså også en knapmager.

Han eftergør gamle finske knapper – eksempelvis til brug i folkedragter – for han er selv en gammel folkedanser.

Han fremstiller knapperne helt fra bunden: Slår først runde blanketter ud af en messingplade. Banker buler og hugger mønstre. Lodder et øje fast bagpå. Slutter af med at polere så det ligner det purreste guld... men det er det nu ikke, for han sælger dem for 5 mark stykket.

"Jamen", udbød vi – "det er da vist en dansk knap du laver".

"Nå, synes du det", svarede han på sit meget letforståelige finsk-svenske – "men de er nu lavet efter en knap fra et sted ikke så langt herfra: Vörå. Den er gammel; men vi mener dog ikke at den er oprindelig finsk. Vi tror, at den kommer vester-ifra".

Så tør vi nok antyde: Knapmageren på Stundars bruger som model en gammel knap, der sandsynligvis er af dansk oprindelse.

vofl

Der kom et brev fra Dannevirke byen Dannevirke!

Det var nu lidt mystisk, for Dannevirke er vel et fæstningsværk syd for byen Slesvig ...

Der skulle være 125 års jubilæum i byen Dannevirke, og nu stod man og skulle lave lidt dansk folkedans; men kunne ikke lige hitte nogle dragtmodeller. Den tyske ambassade kunne ikke hjælpe, så derfor kom brevet til os via Internet-knuden "Folkedans på Nettet"

<http://come.to/folkdance>

Efter lidt tankevirksomhed blev vi enige om, at vi da vist havde set et billede af "En pige fra Dannevirke". Billedet blev fundet frem, skannet og sendt med elektronisk post til byen Dannevirke.

Desværre, må man nok sige, havde de ikke ventet et svar – så der var allerede indkøbt 80 meter sort stof og noget hvidt, som skulle bruges til smalle forklæder – uægtelig noget andet end det, F C Lund malede i 1850-erne.

Byen Dannevirke ligger i New Zealand.

Frits Lilbæk

Det amerikanske
 tidskrift
 National Geo-
 graphic har i
 sit juli-num-
 mer en stor
 artikel om
 Danmark.
 Som et kurio-
 sum bringes
 dette billede
 fra 1936:
 Den køben-
 havnske her-
 reekviperings-
 handler Chr.
 Troelstrup
 har lavet en
 opsigtsvæk-
 kende udstil-
 ling med da-
 gens tilbud:
 Gabardine
 Frakker til
 smaa Priser.

Nu mildnes luften ...

I Australien er fåreklippesæsonen i fuld gang og det velkendte uldfirma Woolmark fortæller, at i år vil man som noget nyt lade fårene klippe sig selv.

Det er ganske vist: Bioclip kaldes en australsk udviklet proces, som benytter et naturligt forekommende protein til at få får til at smide ulden. Klipning er overflødig – ulden skal bare indsamles. En arbejder kan så “høste” 300 fårehamme om dagen mod før 120 med den gamle teknik.

Dyrene får først “overtøj” på – et tyndt plastiknet cirka som det, vi kender fra juletræer. Herefter får dyret et endospøjtning med EGF-protein, som i et døgnstid bevirker, at hårfibre vokser tyndt og skrøbeligt. Derpå vokser uldhårene normalt igen.

Når det svage stykke hår efter en uges tid når op til hudoverfladen bliver nettet bliver klippet op og uldhammen er klar til at blive taget af. Fåret er nu ikklædt en let ulden “undertrøje”, som imidlertid er så tyk, at insekter ikke kan stikke igennem og fårene bliver i øvrigt heller ikke såret af saksen, som det jo kan ske under normal klipning. (Efter CSIRO: <http://www.csiro.au/news/mediareel/mr1998/mr98148.html>)

Frits Lilbæk

Solide hosebånd...

På Fyn findes Danmarks største sten nær Lundeberg.

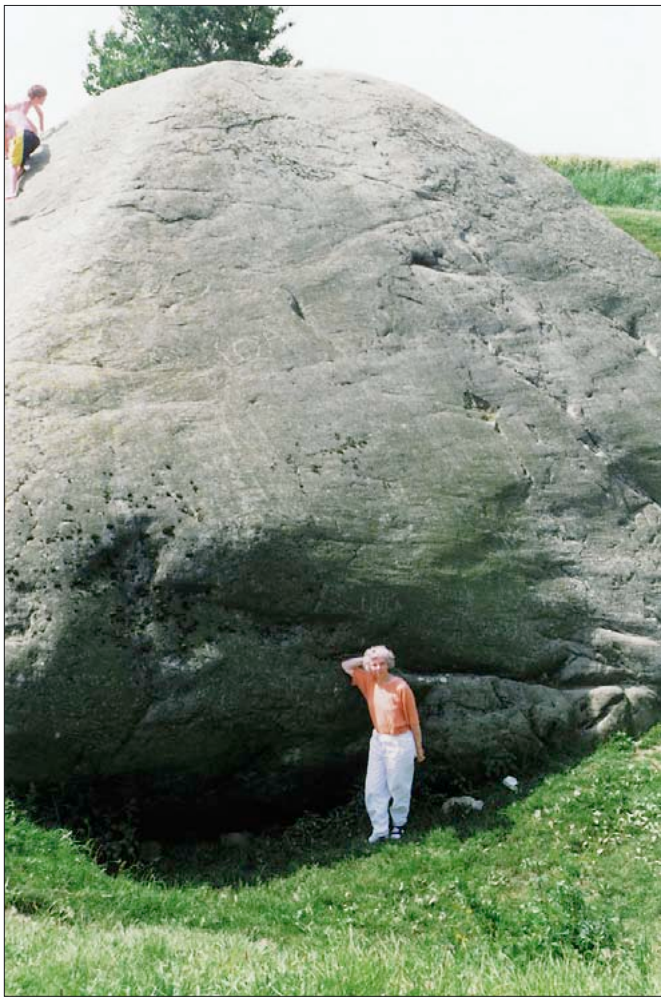
Kort og Matrikelstyrelsens 1:100000 kortbog staver stenens navn forskelligt på kort og i navneindex. Efter en henvendelse til turistkortoret i Gudme hører der ingen tvivl: Navnet er Damestenen. Den er af granit, 46 meter i omkreds og vejer skønsmæssigt tusinde tons. Damestenen er en vandreblok, som er flyttet til sit nuværende sted i istiden.

Naturligvis hører der gamle sagn til, som giver en ganske anden forklaring:

Et af sagnene fortæller, at der var en heks, derovre fra Langeland kunne se Svindinge kirkespir, og herover blev hun så irriteret, så hun tog en mægtig sten i sit strømpebånd og kastede den efter kirken, men da stenen nåede ud til det øde sted, hvor der ingen menneskeboliger var, kom der en engel

ned fra himlen og satte sin fod på den, så den faldt ned der, hvor den nu ligger. Oven på stenen er der et mærke som af en fod, og der fortælles, at det var der, englen satte sin fod.

Vibeke og Frits Lilbæk

Henri Matisse (1869-1954) voksede op i byen Bohain-en-Vermandois (Picardiet), der var centrum for en væsentlig del af Frankrigs tekstilindustri. Mange af hans slægtninge tjente til levebrødet som vævere, og han selv fik tidligt et indgående kendskab til tekstiler. Med årene udviklede han en sikker sans for stoffernes kvalitet og koloristiske virkemidler, og især ornamentikken fascinerede ham. Ofte hjembragte han fra sine rejser stoffer med et karakterfuldt mønster, som han brugte som atelier-rekvisitter hele livet.

Da Henri Matisse i 1910 var i Sevilla udførte han to malerier, begge på sit hotelværelse. Han bredte sine nyindkøbte spanske sjaler ud og skabte to kompositioner, hvor tekstilerne spiller en mindst lige så stor rolle som opstillingen på bordet. Han går helt tæt på opstillingen, så møbler og sjaler fylder billedfladen næsten helt ud. Han stræbte imidlertid ikke efter at gengive mønstrene minutiøst og genkendeligt, men forenkede ornamentikken og gjorde de orientalske former mere dynamisk svungne. Billedet ovenfor *Stilleben, Sevilla II (Spansk stilleben)* er som nævnt fra 1910.

Lone de Hemmer Egeberg

At viske tavlen ren - eller om en nålepude

Jeg er af årgang 1934 og har som næsten alle af den aldersgruppe strikket som første arbejde en strimmel, som blev rullet sammen. Ganske pædagogisk, idet de første primitive omgange barmhjertigt blev skjult, så kun det pænere var synligt.

Men formålet med rullen var i min del af verden, i Østjylland, en anden, idet den var en nålepude og blev kaldt en "kaptajn" (uvist af hvilken grund).

Også jeg brugte de første fire år skifertavle og griffel, men vi drømte ikke om at bruge "kaptajnen" til at tørre tavlen ren med. Hos os var kluden ligegyldig. Men vandet!!! - Der var virkelig status i at have vandet til aftørringen i f. eks. en gammel parfumeflaske og helst med farve i vandet - enten frugtfarve eller lidt blånelse af det, man skyllede den hvide vask med for at få lagner og duge til at synes endnu hvidere.

Margit Ambeck

Når lavendlerne blomstrer ...

Ordet lavendel er afledt af det latinske verbum *lavare*, der betyder *at vaske*. Man vaskede nemlig sig og sit tøj i vand, der var gjort velduftende med lavendelblomster.

Lavendel dyrkes i Provence i Frankrig. Den fine lavendel vokser vildt i en højde mellem 600 og 1500 meter over havet. Lavere vokser der en kamferduftende slags. Den sort der dyrkes, har navnet Lavandin og er en hybrid af de to vilde arter. Lavendel-essens bliver fremstillet ved at lede hede vanddampe gennem plantemassen, hvorved dampene uddriver essensen. Derefter fortættes dampene ved afkøling, og da essensen er lettere end vand, flyder den ovenpå.

Lavendelstræde i København har i øvrigt ikke meget med blomster at gøre – det var oprindeligt vaskegaden! Læs selv mere i Jacques Bergs artikel “Det blå guld” i *Samvirke* nr. 7 – juli 1999.

Det er ikke svært at lave de gammeldags lavendelduske til at hænge i garderober og klædeskabe for at give god duft og hjælpe til med at holde møllene væk. Lavendelblomsterne skal have lang stilk og helst plukkes så tidligt i blomstringen, at stilkene endnu er bøjelige. Silke- eller fløjlsbånd bruges til at binde duskene sammen med. Om elleve lavendelstilke bindes et bånd lige nedenfor blomsterne, så der bliver en kortere og en lang ende på båndet. Så bøjes stilkene forsigtig ned om blomsterne. Den korte ende bånd puttes ind mellem blomsterne for til sidst at forenes med den lange. Den lange båndende flettes over to og under to stilke, indtil blomsterne er helt dækket. Der afsluttes med at binde de to båndender sammen til en sløjfe og studse stilkernes ender.

Idé: Margit Ambeck. Realisering: Vibeke og Frits Lilbæk

Japansk kimono-mode

Nutildags i Japan bruges kimonoer kun ved særlige lejligheder. Det er almindeligt at bære kimono ved bryllup, runde fødselsdage og i forbindelse med nytår.

Markedet for kimonoer er dalende og nærmer sig det punkt, hvor fabrikkerne ikke længere kan ignorere situationen. Udsigten til at alle kimono-stof-fabrikker i byen Tokamachi måtte lukke, har for fem år siden fået byens fabrikker til at markedsføre konfektionerede kimonoer i silke i et prisleje omkring 135000 yen, der er ca. 9000 kr.

Tidligere købte man først stoffet og fik så siden kimonoen syet hos en skrædder. For at tækkes nutidens butikskøbere har vi indset, at det er nødvendigt at kunne levere kimonoer færdig fra bøjlen, oplyser laugiet.

For yderligere at skærpe interessen har man afholdt en konkurrence, hvor en snes kunstnere deltog med forslag til, hvordan de nye kimonoer skulle se ud.

Oplysningerne og billederne er fra "The Daily Yomiuri", som er en japansk engelsk-sproget avis, som den 13. februar i år fortalte om forskellig kimono-nytænkning.

Hanne Frøsig Dalgaard

En major ...

I TENEN forår 1999 læste vi om en “kap-tajn”. Her kommer der noget om en “major”. Hvor kommer disse navne mon fra?

Når et broderimønster skal overføres på et stykke stof, kan det gøres på følgende måde: Mønsteret tegnes på kalkepapir og linerne perforeres med en nål. Papiret lægges ovenpå stoffet, hvor mønsteret skal overføres, og ved hjælp af majoren smøres et farvestof på papiret og gnides gennem hullerne.

En major laves af et stykke tykt filt på ca. 10 × 50 cm, som rulles fast sammen til en cylinder og lukkes med knappenåle.

Den ene ende af majoren bruges til blå farve til overføring på lyse stoffer, den anden ende til hvid farve til overføring på mørke stoffer.

Metoden var endnu almindelig, da jeg sidst i 60-erne gik på Haandarbejdets Fremmes Skole.

Der var afsat 2 timer om ugen til at lære teknikken, og vi skulle bevise, at vi beherskede den, før vi kunne gå hjem kl. 2 om onsdagen - dengang var der nemlig orden på tingene!

Jytte Harboesgaard

Ud over at være én af stumfilmens store stjerner gav Asta Nielsen også sine kunstneriske evner udtryk i collager lavet af stof. På billedet her har Asta Nielsen skildret skuespiller-veninderne Maria Garland og Clara Pontoppidan samt maleren Kirsten Kjær og sig selv klædt ud som kortspillende havnesjovere i St. Pauli.

Ikast i Midtjylland ligger i centrum af uldgydernes domæne. Det er derfor ikke underligt, at det er tekstilindustrien, der præger egnen.

Flere tekstilfabrikker har meget smukke skulpturer, der på en eller anden måde symboliserer håndværket i "Byen der klæ'r Danmark".

Denne nåle-skulptur er ingen undtagelse. Den er et par meter høj og er lavet af Jens Chr. Jensen, Ikast. Den er sat op for 10 år siden.

Som så mange andre firmaer på egnen begyndte de i en kælder. Aage Nielsen og hans kone startede i 1956 med at forhandle sytråd, bånd og elastik.

Aktiviteterne greb om sig, og garagen blev inddraget. I 1981 overtog datteren Bodil og svigersønnen Laust firmaet, der flyttede til større forhold på ca. 2000 kvadratmeter. I dag forhandles der sytråd, elastik, bånd, gumibånd, etiketter og knapper. Ud over denne virksomhed har de en elastikfabrik, hvor der bli-

ver vævet elastik, snor og bånd, samt et farveri, der farver knapper, snorstopper, spænder og bånd. Senest er firmaet fra 1. januar 2000 blevet opdelt, så tilhører nu er i Aage Nielsens regi og sytråd er i COATS.

*

Det er altså en virksomhed, der har foretaget et bungie-jump op fra kælderen.

Vibeke Lilbæk

Efterlysning

Løsningsforslag: **En leibchen** af tysk oprindelse fra efterkrigstiden
– måske hørte *Corsetella* mærket hjemme i DDR-Østtyskland.

Henvendelser vedrørende dette stykke ungpige- eller kvindeundertøjs
livstykke bedes rettet til TENENs redaktion.

Blækspruttekjolen
– en haute couture
kreation af mode-
skaberen Erik Mor-
tensen er blevet
overført til bronze af
billedhuggeren Jens
Galschiøt og danner
et fornemt vartegn

for Beklædningsfagskolen i Odense, ved indgangen på Brummers Plads.

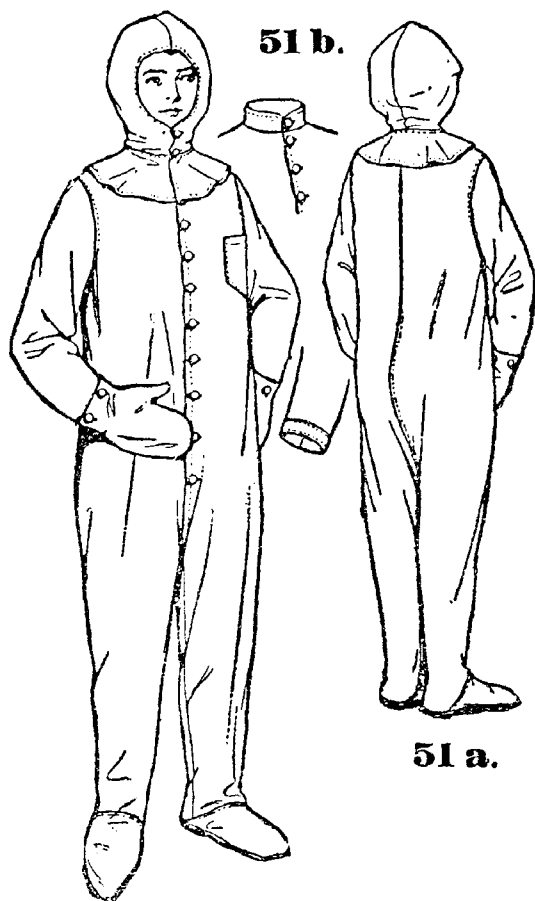
Jens Galschiøt har skabt andre lignende værker, bl.a. Ringbærerens jakke, en gave til Dronning Margrethe fra Beklædningsindustrien i 1990 og opstillet i Marselisborg Slotspark. Kunstneren er desuden kendt for sine kunsthappenings, der har markeret sig verden over som led i bevægelsen Art In Defence of Human rights.

Samarbejdet mellem de to kunstnere blev taget op i 1990, men har været ramt af en række forhindringer, som syntes at skulle gøre det umuligt at gennemføre. Imidlertid har rektor Karen Maigaard formået at få projektet genoptaget i sidste fase, så Erik Mortensen kort før sin død i 1998 nåede at pege på Blækspruttekjolen som sin foretrukne model til formålet. Opgaven har omfattet en genskabelse af kjolen med sit blå mønster skabt af tusindvis af pailletter og barokperler på hvid baggrund. Det har været en krævende og inspirerende opgave for designer Elise Steffensen sammen med de studerende at skaffe det praktiske grundlag for billedhuggerens arbejde. Dertil kom finansieringen, som blev løst med fondsmidler ved en ihærdig indsats fra Merete Aarup, skolens formand.

Skulpturen har trods sit nu så bastante materiale en lethed ganske som den originale kjole og vil være en stadig inspiration for skolens studerende, der har som mål at uddanne håndarbejds lærere med vægten på moderne design og animation.

Se tidsskriftet *Manuelle Fag* 3/99 og internettet: <http://www.aidoh.dk>

Hanne Frøsig Dalgaard

*51a-b: SOVEDRAGT FOR HERRER.
Praktisk Sovedragt til Rejsebrug.
Hætten, der slutter tæt om hovedet og
skærmer for Træk, kan udelades, saa-
velsom Hændernes Bedækning, saa
Dragten kan bæres til almindelig
Brug. Sys af Flonel eller Linnedstof.*

Fra Nordisk Mønstertidende 3. oktober 1918.

*Broderi er
symbol på det
mest kvindeli-
ge af alt kvin-
deligt.*

*Motivstørrel-
sen er 23,3 ×
29,6 cm.*

Pirater med nål og tråd

Los Angeles Times meddeler 1. august 2000:

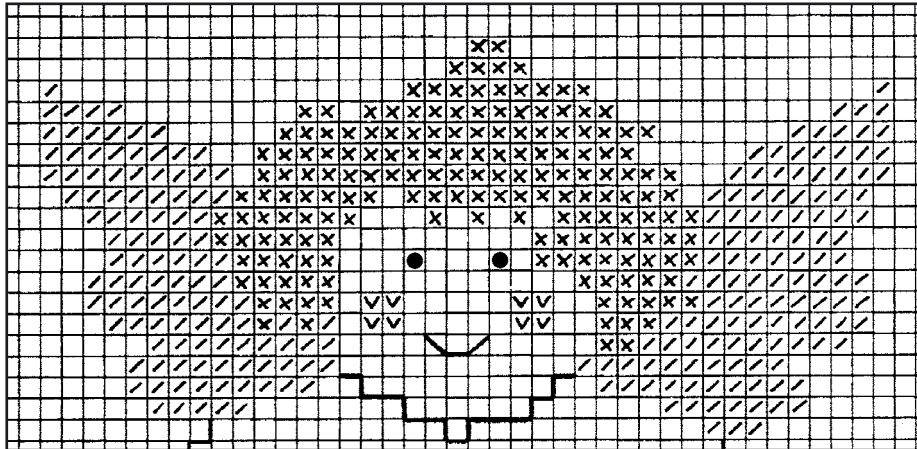
Hidtil har debatten om copyright på Internettet mest gået på software og digital musik, men nu er der kommet helt nye og farlige emner på bordet. Broderende bedstemødre har fundet ud af at bytte korsstingsmoter via hjemmesider, i stedet for at købe de dyre mønsterhefter. Designerne føler sig truet på brødet og overvejer et sagsanlæg.

“Hvad skal det ende med”, sukker broderidesigner Marilyn Leavitt-Imblum, “jeg forstår simpelthen ikke, at folk kan brodere en stjaln engel og se sig selv i øjnene bagefter”. De broderende bedstemødre forsvarer

bytteriet med, at det er svært at finde gode mønstre, selv hvis man vil betale for dem, og derfor har de stiftet klubben Pattern Piggies Unite med 350 medlemmer.

Broderifirmaerne raser og truer med retssag, da deres omsætning er faldet med 40% i løbet af 3 år. Og hvordan skal det gå, hvis ideen breder sig til strikke- og hækleopskrifter? Advokater advarer på den anden side om, at det bliver svært at trække de hackende bedstemødre for retten. Især fordi klubben har skiftet navn og kræver personlig anbefaling og password!

Oversættelse: Lone de Hemmer Egeberg

Hvem tør se en engel i øjnene efter den historie?

I Finnmark i Norge er "de gamle dragter" stadig moderne:

Til daglig er samerne i Nordfinland, Nordsverige og Nordnorge klædt som alle andre europæere; men ved passende lejligheder hentes festdragten frem. Her er det bedstefar og lillepigen, som påskedag har været til festgudstjeneste med barnedåb i den nye kirke i Karasjok.

Størstedelen af de mere end hundrede kirkegængere var klædt i tilsvarende fine festdragter. I øvrigt foregår samiske gudstjenester med salmesang uden musikledsagelse og med brug af en salmebog, som er oversat til samisk i 1800-tallet.

Dragterne i andre egne af samelandet ligner disse her; men brugen af bånd samt eventuel hovedtøj er anderledes.

I Karasjok har det norske Sameting til huse.

vofl

Ost

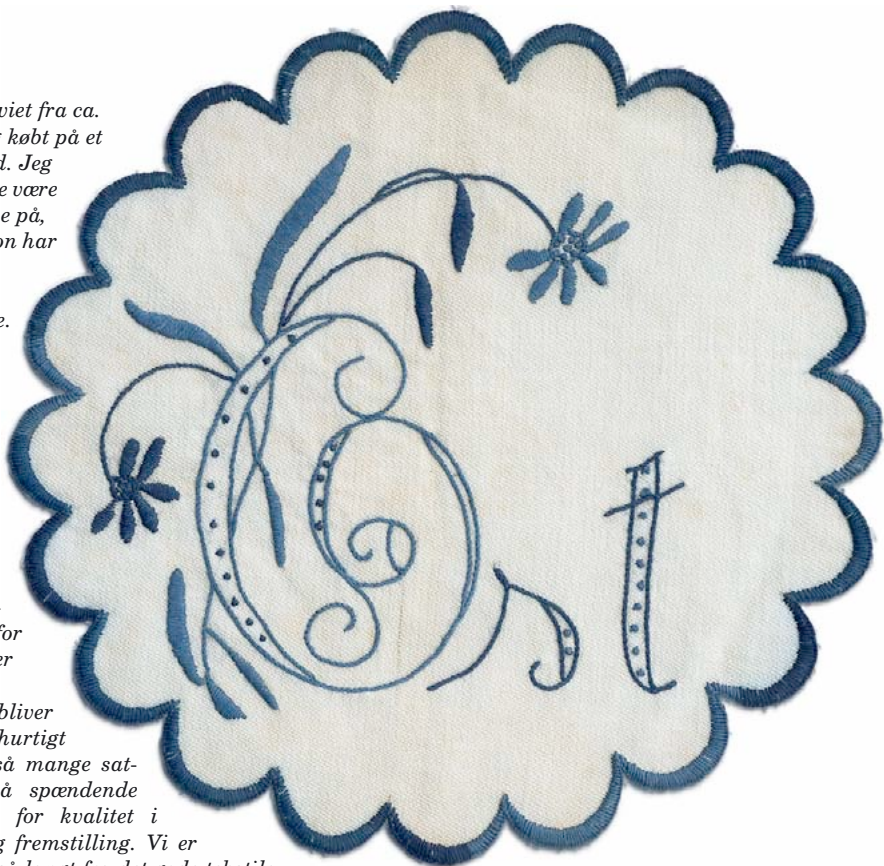
Den lille serviet fra ca. 1920 har jeg købt på et loppemarked. Jeg kan ikke lade være med at tænke på, hvem der mon har broderet og tænkt over dette arbejde.

Der har fra husflidsbevægelsens start i 1870'erne været mange diskussioner om det at lave nyttige håndarbejder frem for håndarbejder kun til pynt.

I dag bliver tekstilerne hurtigt umoderne, så mange satter mest på spændende farver frem for kvalitet i materiale og fremstilling. Vi er nu kommet så langt fra det gode tekstile håndværk, at man smider det ud, som har fået en lille plet eller i bedste fald forærer det til et loppemarked.

Da vi var til generalforsamling i Randers spiste vi lunch i cafeen på museet, og der havde man plast over papirservietten på fadene, den idé vil jeg tage i brug til mine små søde broderede servietter.

Annet Laursen Skjelsager

RINGKØBING

ROMØ

OSTEDUKKER

Fra 1938 til ca. 1964, fremstillede Håndarbejds Fremme 38 typer dukker i nationaldragt. Mejeribruget (karolinepigerne), benyttede disse dukker for at præsentere oste fra de forskellige landsdele (fx Læsø, Samsø osv.), deraf navnet.

*Ole W. Sejersen,
<http://www.dukker.dk>*

BORNHOLM

BORNHOLM

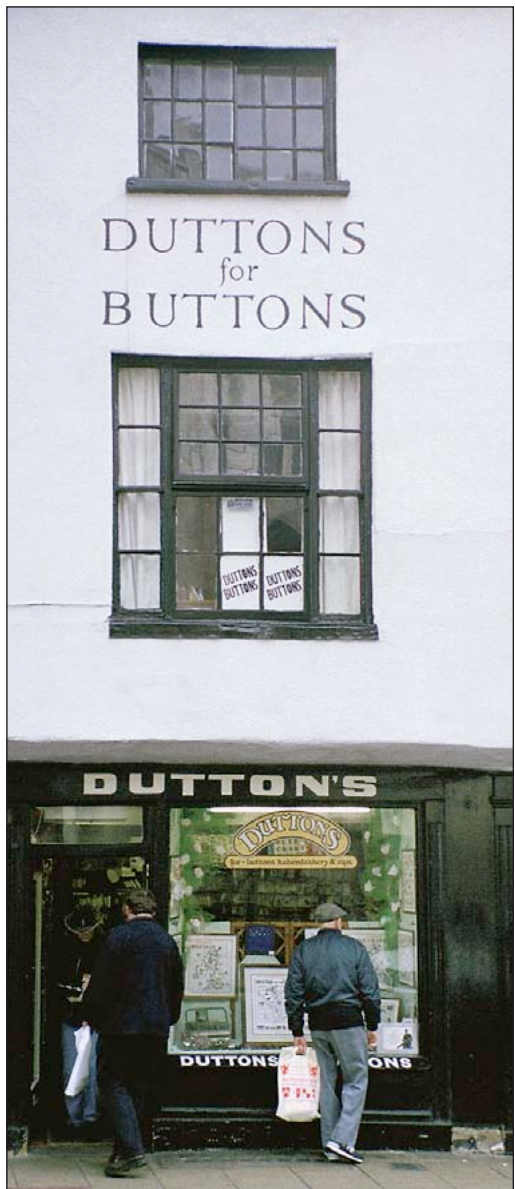
TENEN

Sommer 2001

DUTTONS for BUTTONS:

I Coppergate (Kopmagergade) i den engelske by York er der en smal lille forretning i flere etager, som stort set kun handler med knapper. De har til gengæld titusindvis af forskellige slags ...

vofl

Lommetørklæde - kunst

Fra min samling af lommetørklæder er det svært at vælge det smukkeste stykke. De er utrolig forskellige, og det har været overkommelige arbejder, som nemt har kunnet være med til selskaber dengang ingen anstændig dame eller pige sad med uvirksomme hænder.

Da jeg var barn i 1940'erne og 50'erne, mødtes min familie jævnlig for at drøfte aktuelle emner og spille kort. Her forventedes det, at alle damer, som ikke spillede med, sad med et håndarbejde, mens snakken gik. Det var inspirerende, for der var altid nogen, som kunne lære mig en ny teknik, så jeg fik prøvet meget, men de små lommetørklæder var de nemmeste at få færdige, så de blev i mange år brugt til gaver.

Når jeg ser min samling i dag, er mine egne værker desværre ikke nær så flotte som mange, jeg har købt på loppemarked de senere år. Jeg havde nok ikke den fornødne tålmodighed og fandt tidligt på at læse bøger i stedet og nu kan TV æde al ens herlige fritid - hvis man giver det lov.

Annet Laursen Skjelsager

For enden af gågaden i Aabenraa kan man se *Lone Høyer Hansens* (1950) skulptur "Annas værk" (1996), der består af to elementer: Et gitterværk og en bronzeskulptur.

Gitterværket refererer til Aabenraas kulturliv, søfart, Jomfru Fanny og Franciska Clausen, mens den ranke kvindeskikkelse med kæmpeålen af bronze symboliserer de kvinder fra Skærbæk, som i perioden fra 1896 – 1901 vævede tæpper i Julegendstil. Tæpperne kan bl.a. ses på Flensborg og Skærbæk museer.

Således kan de bløde håndarbejder inspirere til det hårde metalhåndværk.

Kilde: *Skulpturer i Aabenraa*, udgivet af Aabenraa Byhistoriske Forening i 1999 med tekst af Aksel Hansen og fotografier af Kaj Verner Sørensens.

Lis Slottved

Silkeavl i Danmark

Chr. IV har af flere grunde interesse for tekstilfolket. Omkring 1620 gjorde han en stor indsats for at fremme silkeavl i Danmark og lod i den forbindelse plante morbærtræer – silkeormens føde – forskellige steder i København. Blandt andet stod der et morbærtræ for enden af Proviantgården, næppe meget mere end 100 m fra Blåtårn, hvor hans datter Leonora Christina som bekendt senere sad indespærret i 22 år. Fra dagbogen Jammers Minde ved vi, at hun her opdrættede silkeorme i flere sæsoner, og det er vel nærliggende at tro, at deres føde kan være kommet fra netop dette

træ. I øvrigt står det endnu og anses for at være landets ældste. I sommeren 2000 bar det en umådelig rig høst af sorte, saftige morbær.

Ref.: Thordur Hansen, H. & T. Kjærgaard, Leonora Christina som silkeavler, *Carlsbergfondet · Årsskrift 1999*. Kbh.: 1999 (cop.)

Lone de Hemmer Egeberg
Foto: Lilbæk

Hovederne her er lavet af træ og stammer formentlig fra en modist – et damehatteværksted med udsalg af produkterne i egen butik. Træhovederne er hule og har hovedstørrelsen hugget ind i bunden. Overfladen er fyldt med tusindvis af mærker og rester efter knappenåle, som har været brugt til at holde hatten fast med, mens den blev “kreeret”. Sådanne hoveder har været brugt århundreder tilbage.

Det korrekte fagudtryk er Skabilkenhoved; men i daglig tale har man kaldt et træhoved for et utyske ...

voff

Arne Jacobsens tekstiler

Arkitekten Arne Jacobsen er kendt for at gennemarbejde sine store opgaver i alle detaljer inklusive inventar helt ned til spisebestikket. Mindre kendt er det, at han også arbejdede med stoftryk. Det var under besættelsen, mens han med sin anden kone opholdt sig i Sverige og ikke havde store byggeopgaver, at han begyndte at lave udkast til tekstilmønstre, som var beslægtet med de gentagne mønstre i hans bebyggelser. Jonna Jacobsen var uddannet kunsthåndværker og omsatte tegninger og gouacher til silketryk. Billedet ovenfor: Forlæg i gouache til tekstilet Hyacint fra 1940'erne.

Lone de Hemmer Egeberg

Noter til symaskinenålens historie

Symaskinens historie går tilbage til 1790. I 1858 kom den første maskine, der ligner den håndsymaskine, vi kender, og i 1860 kom maskinen med friarm.

I 1887 tog udviklingen fart: Den første symaskine, der kunne sy zig-zag, så dagens lys og det åbnede vejen for nye muligheder, som vi den dag i dag ikke er færdige med at udnytte. Det var en tysker ved navn Kayser, der havde fremstillet zig-zag maskinen, og han ønskede patent i 20 år på den.

Skuffet blev han, da patentbureauet sagde OK, men ...

Udviklingen af nye maskiner gik på dette tidspunkt stærkt, og bureauet mente, der snart ville komme en ny maskine, der overgik Kayser. I stedet for skulle han tage patent på synålen!

Hvorfor nu det? – Jo, den var ny og enestående. Symaskinenålen i dag ligner den stadig til forveksling, og hemmeligheden er den lille rille, der på forsiden løber ned i nålens øje og derved fører tråden skånsomt gennem stoffet og sikrer at griberen derefter kan få fat i tråden på nålens bagside.

Kayser sagde trods skuffelsen ja til at tage patent på nålen, og det fortælles, at han blev temmelig rig. Han lod sig ret hurtigt opkøbe af en motorcykel- og symaskinefabrik i Karlsruhe, som så fik navnet Gritzner-Kayser AG. Denne fabrik blev i 1957 opkøbt af Pfaff.

Kilder: Foredrag af Flemming Teglkamp samt Internet.

Vibeke Lilbæk

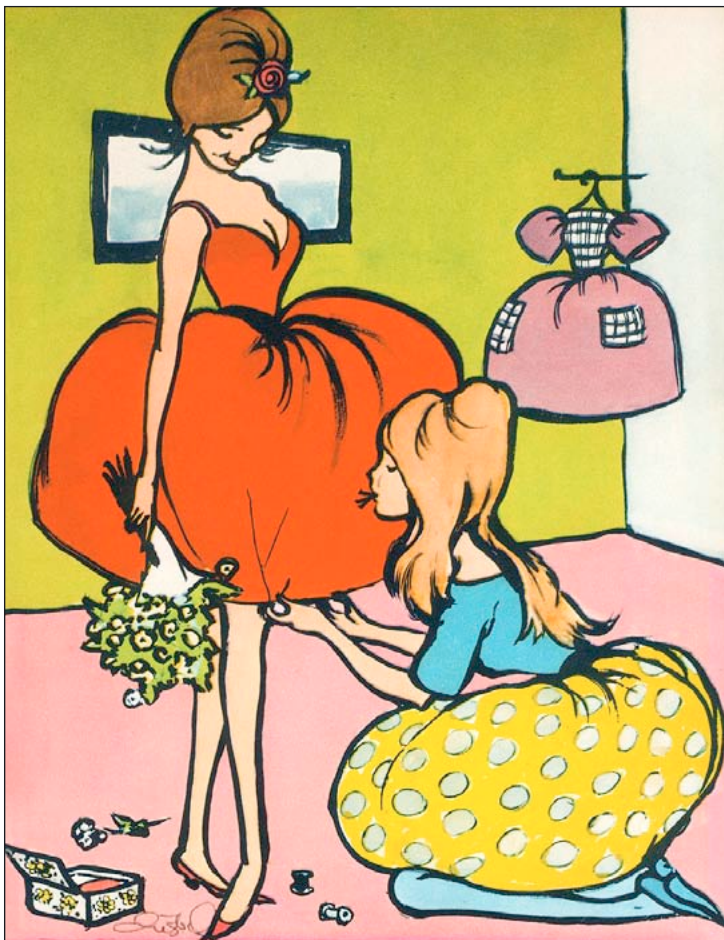
En fibula er et kombineret dragtsmykke og sikkerhedsnål. Værløse-fibulaen er en pragtfibula af sølv og med guldrossetter, en såkaldt rosetfibula fra romersk jernalder; fibulaen er omkring 1700 år gammel. Den blev fundet under nogle jordarbejder på Værløse flyveplads i 1944 som en del af et gravfund. Af gravfundet kunne man se, at fibulaen havde tilhørt en fornem, ung kvinde.

Ved rensningen af fibulaen viste der sig runer på fibulaens nåleskede. Det placerede med ét fibulaen som et af de mest interessante fund fra jernalderen. Runerne er urnordiske; de ældste man kender. Skriften tydes som "Alugod". Det er nærliggende at mene, at den unge kvinde i graven hed "Alugod" eller Algot. Indskriften på fibulaen skulle måske således styrke kvindens navn og give yderligere beskyttelse med ønsket om "alt godt".

Foto: Frits Lilbæk - tekst: Værløse Museum

Christel

At Susy- og Puk-bøgerne fik den store succes, som de fik, og gav næring til flere pige-generationers dagdrømmerier og identifikation, skyldes især tegneren Christel Marotts illustrationer på bogomslagene. Christel, som var ugebladsillustrator, personificerede både Susy og Puk på en for tiden så nytænkende elegant og sexet måde, at det vakte skandale, da det blev opdaget, at hendes billeder hang på væggen på elevværelserne på ansete kostskoler som Herlufsholm og Sorø. For godt nok var pigeserierne meget læste, men samtidig blev de også betragtet

som lidt underlødigt læsning, og kunne for eksempel ikke lånes på bibliotekerne.

Christels tegninger af langbenede piger i smart modetøj blev snart enhver piges ejendom i form af billeder i små udgaver med sort tape omkring til at hænge på væggen. Tegningerne af denne elegante og fotomodel-agtige ungdom tilførte fantasien det strejf af udfordrende kvindelighed og sensualitet, som var så fraværende i selve pigefortællingerne, men selvfølgelig ikke var det i datidens pigebevidsthed - undertrykt eller ej.

Susy bøgerne er skrevet af Gretha Stevens, pseudonym for Eilif Mortenson. Puk bøgerne er skrevet af Lisbeth Werner, pseudonym for Knud Meister.

Billedet er monteret under glas med sort tape om og er lånt af Hanne Lilbæk, som har fået det i 1962. Teksten er citeret fra Internet.

STOLEN

Ude i garagen stod der engang en køkkenstol.

Efter mange års tro tjeneste var den helt udslidt, og nu stod den der og ventede på at skulle ende sine dage på den kommunale miljøstation. Med sit revnede betræk, sine rustne ben, og sine manglende gummisko måtte den jo indrømme for sig selv, at der nok ikke var langt igen.

Men så en dag kom der én fra dens familie ind i garagen. Hun var lidt utidig, for hun skulle være helt alene hjemme i lang tid og havde lyst til at lave noget, der kunne fordrive tiden, til familien kom hjem igen. Pludselig fik hun øje på den gamle køkkenstol, som blev hentet frem i lyset og undersøgt på alle leder og kanter. Hun tænkte: "Den ser noget forfrossen ud, jeg må hellere klæde den på og så kan den jo bruges igen".

Så hun fjernede den gamle polstring, sleb og malede benene og til sidst fik stolen også nye sko; for det var jo gammel lærdom, at undertøjet skal være rent og pænt under overtøjet. Inden stolen så sig om, havde den fået strømper på alle benene. De var rigtig fine, for hver fod fik sin egen farve. Stolen følte sig allerede godt tilpas med de flotte strømper, som varmede så dejligt og begyndte at glæde sig til også at få varmen på ryg og sæde. Begge fik en ny polstring af skumgummi og til allersidst fik de et strikket betræk. Det skal ikke være alvor alt sammen, tænkte hun og gav ryggen et par "ører", som blev afsluttet med en kvast i toppen.

Stolen var lykkelig og gjorde sig rigtig til, da familien vendte hjem. Så meget blev den beundret, at den endte med at få en plads i spisestuen i stedet for at blive forvist til arbejdsværelset i kælderen.

- Og hvis den ikke er flyttet, så står den der til sine dages ende!

Lis Slottved

Marseillesæbe [marsɛj'sæ·bə] navneord -n, -r, -rne

En gullighvid eller grønlig sæbe, der oprindelig kun blev fremstillet af olivenolie eller af grøn sulfurolivenolie. Der findes stadig på markedet ægte fransk Marseillesæbe, der kan være fremstillet af olivenolie, undertiden blandet med jordnøddesolie eller andre vegetabiliske olier.

Almindelig kaldes en sæbe Marseillesæbe, til forskel fra "ægte Marseillesæbe", når den foreligger i faste stykker som ren kernesæbe. Den kan fremstilles af alle arter fedtstoffer, når disse egner sig til fremstilling af kernesæbe. I sin uforskedede form leveres den med et fedtsyreindhold af 62–65%. Den kan forfalskes ved tilsætning af stivelse, vandglas, eventuelt salt. Som værdimåler for denne vare tjener bestemmelse af fedtsyreindhold, foruden dens opløselighed i vand og vinånd, ligesom den kun må indeholde 0,1% frit alkali. Til identifikation af det anvendte fedtstof tjener fastlæggelse af fedtsyrens konstanter.

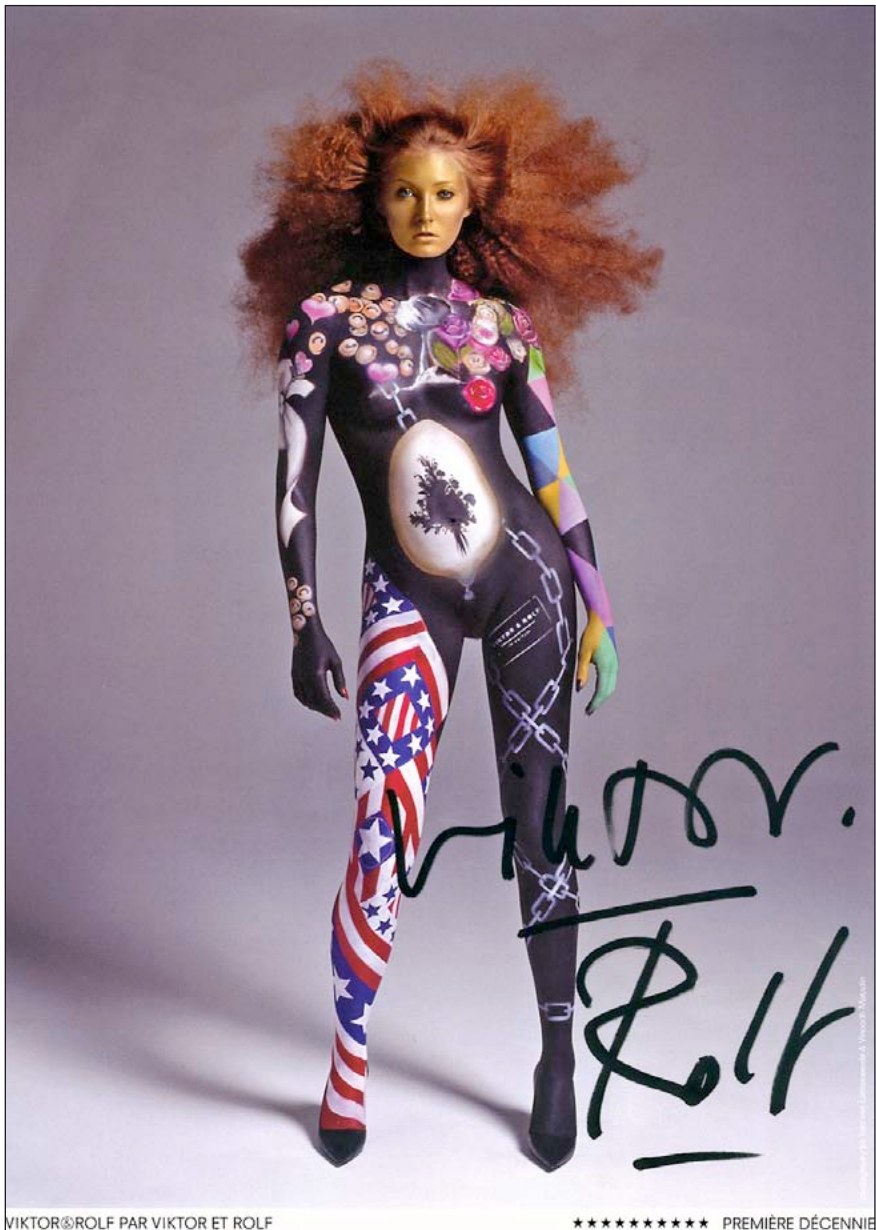
-- *Vareleksikon af Karl Meyer, femte udgave – 1941*

Waskemethode - Kemisk Linnedvask

1 Pund ægte Marseillesæbe skæres i Skiver og koges med 1/2 Pund krystaliseret Soda opløst i 4 Potter Wand til Sæben er fuldstændig udkogt, herefter tilsættes 24 Potter lunkent Wand (er Wandet hårdt må det være kogt Wand der benyttes) og 80 Gram = 5 Spiseskefulde Blanding til kemisk Wask. Når alt er blandet dyppes efterhånden det smudsige hvide Tøj deri vrides let og lægges i et Kar hvori det står tildækket indtil næste Dag eller omtrent 12 Timer. Tøjet gennemvaskes da godt i varmt Wand, men kun en gang og uden anvendelse af Sæbe. For at få større hvidhed koges derpå Tøjet i Wand hvori der er Marseillesæbe. Skjorter og Linned der er smudset må ses efter og gnides med grøn Sæbe hvor det er nødvendigt og vaskes engang igennem til i det Wand med opløst Marseillesæbe som Tøjet er bleven kogt i. Det brogede Tøj vaskes derpå i den allerede til den hvide Wask benyttede Lud som atter for tredje Gang kan benyttes til Gulvvask. Ved at anvende denne Methode spares megen Tid og Arbejde da Tøjet kun behøver at vaskes en gang for at blive ualmindelig rent og hvidt.

Bodal Gods, den 4/3 1896 – *Ane Sophie Hansen*

VIKTOR&ROLF PAR VIKTOR ET ROLF

***** PREMIÈRE DÉCENNIE

Viktor&Rolf par Viktor et Rolf – udstilling i Musée de la mode et du textile - Paris

På tur med LOTTO OY-LOT

Den 17. august om aftenen var det perfekt vejr til en ballonflyvetur i solnedgangen. Som deltagere var vi med til både at sætte ballonen op og pakke den sammen igen. Det var en stor glæde at se, hvor meget tekstil og håndarbejde, der var forbundet med grejet.

LOTTO er Danmarks største varmluftsballon og den rummer 310.000 engelske kubikfod svarende til omkring 8800 kubikmeter.

Betragtet som en kugle med kendt rumfang, er overfladen 2060 m².

Ballonen er syet sammen af 28 lodrette stykker faldskærmsstof. På indersiden er den behandlet med noget brandhæmmende. Det er nødvendigt, da temperaturen i toppen bliver over 100 grader under flyvningen. Udvendigt er stoffet behandlet så solens nedbrydning af materialet hæmmes.

Et ballonhylster kan holde ca. 6 år og kurven kan normalt holde til 2 balloner. Ballonen er under transport foldet sammen i en stor pose på kun

omkring en kubikmeter. Den er dog så tung, at der helst skal seks mand til at løfte den!

Ballonen var i august 2004 helt ny – kun 2 måneder gammel. Tovværket var utrolig gedigent – lignede sejlerreb, men var bare dobbelt så dyrt. Kurven var et mesterstykke for sig. Tænk – en vidjekurv til 14 personer + luftskipper og udstyr! Den var utrolig flot og lækker med røde bånd og dejlig polstring på kanter og stænger.

*Vibeke Lilbæk
ballongrevinde af Kirkebjerg*

Enhver er god til noget ...

... men man ved ikke, hvad man ikke dur til, førend man har prøvet det!

Te Papa Museet i Wellington, NZ er splinter nyt – og rigtig meget anderledes. Der er lavet nytænkning af rang. Fagfolk og turister samt lokale folk flokkes om at komme ind for at opleve det. Der er ikke noget med svigtende billetindtægter, for det er gratis at komme ind. Til gengæld kan man komme til at betale for at se eller prøve dele af udstillingerne.

I første etage var der blandt andet en flot udstilling om vulkaner – naturligvis med lys -og lyd effekter; men der var også lugt og bevægelse samt eksperiment-opstillinger, som de besøgende skulle betjene. Det var også muligt at komme ind i nogle simulator-maskiner, hvoraf én simulerede et elastikspring medens et par andre havde universets skabelse henholdsvis fremtiden som tema.

Te Papa er New Zealands national-museum, så der er naturligvis noget om får og fåreavl. For eksempel kan man få testet sine evner som fåre-klipper.

Vibeke var fyr og flamme: Det mente hun bestemt at være god til, for hun havde jo tit klippet hårtotter på sin egen familie.

Lidt træning og så fire NZ-dollar i automaten – og testen gik i gang. Resultatet var en skuffelse – dels nåede Vibeke ikke at blive færdig med det første får og dels kom hun til at såre dyret, så blodet flød. Den opnåede karakter var bestemt ikke opløftende: Hun klippede får som en bybo, afgjorde maskinen. Heldigvis var fåret et legetøjsfår og klippemaskinen en strekodelæser som dem, vi kender fra kiosker mv.

Frits Lilbæk

“Gine” af moseeg

Kaffe med kage i Ninas Naturcafé kan føre uventede ting med sig. Der var flere kunstnere der udstillede, men én af skulpturerne fangede specielt min interesse.

En kvindetorso i moseeg stod og fik mine associationer til at finde billeder frem på nethinden af en systue. Figuren er i menneskelig naturlig størrelse og er i sin tid fundet som den fremtræder, blot er bagsiden og underkanten skåret til. Moseeg har den smukke næsten sorte farve og overfladen er helt glat.

Kunstneren bag figuren er Johannes Fauerskov Jensen fra Birkerød. Johannes begyndte at dreje i 1996. De fleste af Johannes' arbejder er hånddrejning til brugskunst, men i 2000 begyndte han også at arbejde med skulpturer, hvor motorsaven bruges til groft at finde ind til figuren. Senere er det et rent “håndarbejde”.

Vibeke Lilbæk

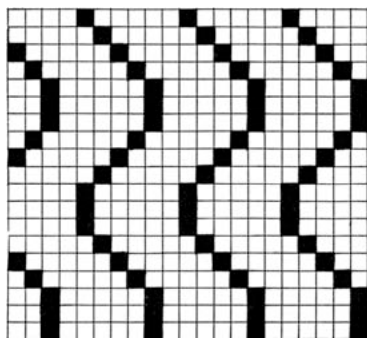
JÓL 2003

Motiverne på de færøske julefrimærker i 2003 var 30 strikkemønstre, sådan som de er optegnet af Hans Marius Debes i 1920-erne.

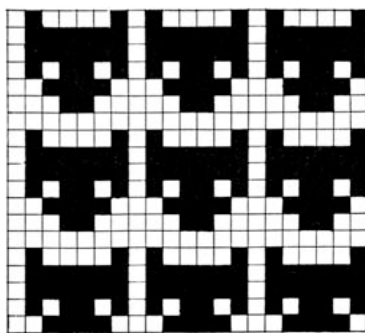
Mønstrene herunder er fra bogen Føroysk Bindingarmynstur fra 1932 – genoptryk i 1949. Bogen er tilegnet dronning Alexandrine, som havde set en udstilling i København og som begejstret havde foreslået skrædderen Hans M. Debes at få mønstrene udgivet. Efter en rundrejse på øerne lykkedes det ildsjælen at få samlet godt og vel 130 mønstre. Mønstrene fik han bl. a. fra gamle slidte klædningsstykker.

Mønstrene er ikke med sikkerhed alle af færøsk oprindelse, men de opfattes sådan, da de har navne efter udseende, bygd eller kvinder, der har strikket dem gennem mange generationer – her vises krogene og kattenæse, som er brugt på de to nederste af julemærkerne.

Vibeke Lilbæk

Krókarnir

Kettunósin

Gården Rotelau, Kating, Ejdersted, 1653

Billedet viser gården på det oprindelige sted lige inden nedtagning og flytning i 1956.

Det gamle billede er det sidste i serien "Folkelige broderier fra Sydslesvig – en digital udgave fra 2004 af lysbilledserie VII", som netop er udgivet af TENEN.

Billedet her er fra Fri-landsmuseet i Sorgenfri op til jul i 2004.

Rotelau-gården er genopført. Både gård og omgivelser ligner sig selv ganske godt.

Det er altså et tilfælde, men udgivelsen af TENENs nye CD-rom bliver ekstra festlig gennem postens samtidige udgivelse af et frimærke – netop med Rotelau-gården fra Sydslesvig.

Røde huer klar sorte misser

*Stribe og Sorte viser
vinterens strikdesign for katte*

*Sorte – med huen godt nede om ørerne
– optræder i klassisk mønsterstrik.*

*Stribe – med tungen ude af munden –
har valgt en pjattet model i pink og
orange.*

*Isenesættelse og fotografering:
Julie Hess Rosenkvist, 12 år
Tekst: Susanne Nielsen*

FRANSK BRODERI: I april 1945 gennemførte Røde Kors at få overført polske og franske kvinder fra Ravensbrück koncentrationslejr til Sverige med tog. Et af disse tog måtte pga. jernbanesabotage gøre ophold i Kolding i ti timer. Folk strømmede til med gaver i form af mad og tøj og hvad de ellers kunne finde på.

Mine forældre var der også og fik "kontakt" med en kupé med franske kvinder. Min mor gav dem bl.a. alt, hvad hun havde i sin taske, læbestift, pudder osv. og i bytte fik hun dette broderi, som én af kvinderne havde lavet og "smuglet" ud.

Jytte

meddelt af Margit Ambeck

SKOVSEKONER

På min væg hænger et billede af tre kvinder i Skovsekoner. Den ældste er min oldemor, Ane Svendsen.

Hun blev født i en fiskerfamilie i Skovshoved allersidst i 1830-erne. Fra hun var ganske ung vandrede hun til København og solgte de fisk som den mandlige del af familien havde fanget. Hun gik rundt i byen – havde bestemte gader hun gik i.

På et tidspunkt blev det påbudt at alle skovsekonerne skulle have en fast stodeplads på Gl. Strand, og oldemor, som nu var blevet gammel, holdt op med at tage sine ture til København. Hun døde da jeg var et halvt år gammel i 1937.

Hendes to døtre ses på billedet. Den ene af dem, Johanne, som er min farmor, overtog arbejdet og fik en fast plads på "Stranden". Her sad hun i sol, regn og blæst til hun døde som 72-årig i 1949, afbrudt af nogle år hvor hun blev gift med en håndværker, flyttede til København og fik to børn – det ene var min far. Manden døde meget tidligt, og alene med to små børn måtte hun klare sig selv og indtog igen sin plads blandt fiskerkonerne på Gl. Strand.

Annlise Bille

Til skovturen anbefales bløde hjemmelavede siddepuder som man nemt kan lave selv – hvis man da har mod på strikke-håndværket. Opskriften har bladets redaktion fået mundtligt af Annlise Bille, som måske har set den i tidskriftet “Hemslöjden” 1993/5 eller i Beverly Gordons bog “Shaker Textile Arts” udgivet i 1982 af University Press of New England. Overleveringen lyder kort og kontant:

- Femten masker
- Tre-en-halv meter
- Fyld
- Plus en hank.

Chr. Lyngbo (1871-1968) var kunstmaler. Meget anerkendt i Vestjylland, men også Charlottenborg-udstillere.

Han malede tre billeder af vores Stinnemost – det ene, hvor hun spinder, var i min families eje. De ville ikke sælge det, så jeg fik fotos. Hvor i verden det er nu i dag, ved jeg ikke. Nationalmuseet var interesseret i at købe det dengang. Der er løbet meget vand i havet siden ...

Min familie var de sidste der bar vesterbodragten (Ho og Blåvand). Jeg har kun tre fotos af dem, og de sidder indklæbet i min slægtsbog. Vesterbodragten var næsten identisk med Fanø-dragten. Hverdagsdragten havde ravknapper i blusen. Vi arvede den, men den blev stjålet under krigen.

Stinnemost var gammel og enke, da hun sad model. Hun boede ret tæt ved Ho kirke, Ho Sønderballe eller Sønder Ho – altså ikke på Fanø.

Carl Wagner

Vingården er nyindrettet af ejeren Anthony von Mandl, som er vinhandler i Vancouver. Der er brugt hvad der svarer til 200 millioner kroner i de seneste ti år på at lave vingården til et veritabelt kunstværk tegnet af én af verdens allerbedste arkitekter, Tom Kundig fra Seattle.

Der er bygget et klokketårn med specielle fint afstemte klokker støbt i Sydfrankrig, fordi man ikke kunne få dem gode nok i Nordamerika. Klokkerne bruges hver time dagen igennem til fryd for de besøgende.

Marc Chagall i Canada

Mission Hill er en vingård i Okanagan Valley i British Columbia, der er Canadas vestligste provins.

Man kan komme på besøg for at høre lidt om produktionen, smage på varerne og købe sig fattig i de lokale vine – røde og hvide samt specialiteten 'icewine', der laves på druer, som plukkes sent og i mindst 8 graders frost.

Vi havde været på besøg i et vineri i Kelowna og satte kursen mod Mission Hill på en bakke udenfor byen. Det blev en anderledes oplevelse.

Man betaler en symbolsk entré. Det foregår i en nærmest hangar-stor besøgsreception, hvor man går igennem en flot dør i tre-dobbelt størrelse på begge leder.

Det var ganske imponerende; men kort efter tabte vi helt pusten: Rummet er stort og hvidt med højt til loftet. Der er en dekorativ lille hvid murenspejs til venstre, en én-mands entré-kasse til højre og en siddebænk ligeud. Intet andet – bortset altså fra det, som rummet er lavet til:

Et Chagall vægtæppe på vel ti kvadratmeter!

Vibeke og Frits Lilbæk

Hvilken størrelse bruger du i varevogn?

Det er vist ikke vanskeligt at blive enige om, at håndens arbejde og håndarbejde ikke indtager nogen fremtrædende plads i dagens samfund.

Er det så ikke glædeligt og sjovt, men også mærkeligt, at et firma som SMC har valgt at bruge en strikket bil i en annonce? Reklamen, som er set i Detailbladet i 2005 vises med tilladelse af Skandinavisk Motor Co. A/S.

Lis Slottved

Arne Jacobsens Kubeflex-sommerhus er det eneste eksisterende af sin art. Huset har i mange år stået ved en sydsjællandsk strand, hvor det har fungeret som sommerhus for familien Jacobsen. Kun få udover familien har kendt til dets eksistens.

Arne Jacobsen udviklede huset i 1969-70 i samarbejde med Høm Typehuse, og det blev første gang præsenteret på typehusudstillingen Archibo i 1970.

Med de terningeformede moduler på 10 m² som udgangspunkt var Kubeflex tænkt som et fleksibelt system, hvor enhederne kunne kombineres frit og nye enheder føjes til som der var brug for. Men Kubeflex kom aldrig i produktion – kun udstillingshuset eksisterer i dag.

Nu er huset flyttet til kunstmuseet Trapholt og indrettet med Arne Jacobsen design. Der er interiør med spise- og opholdstue samt køkken, bad og værelse. Det er udstyret med Arne Jacobsens armaturer, møbler og tekstiler samt serveringsudstyr, porcelæn, glas og bestik.

-- vofl

X har i det hollandske skriftsprog været brugt som en ligatur af dobbelt-s; men denne sammenskrivning bruges ikke mere. Det optræder dog fortsat i stednavnet Texel, som altså udtales Tessel.

Texel er den sydligste af de frisiske øer, hvor Fano er den nordligste ø. Oen nås på en dagsudflugt fra Amsterdam. Man kører gennem provinsen Noord-Holland til flådestationen Den Helder, som vi engang imellem borer om i vejruksigtens tidevandsoversigt.

Der afgår færge hver time, og den har plads til 300 biler og en masse cykler. Heraf forstår man, at turisme er vigtig for øen, som har nogenlunde samme størrelse og facon som Fano. Den er flad med dæmninger på østsiden og klitrækker med badestrand på vestsiden. Landbrugsarealet er så lavtliggende, at det hovedsagelig bruges til hø-slæt og tulipan-dyrkning - plus der er får overalt.

Søgning på Internet giver uventet mange svar på ordet Texel - der er nemlig mange Texel fåreholderforeninger verden rundt. Pudsigt er det at finde ud af, at de Australske og New Zealandske Texel-får har danske og finske forfædre, fordi de var scrapie-fri på det aktuelle tidspunkt.

Texel-får er hårdføre samt venlige og nemme at passe. Kødet er magert og velmagende. Deres uld er hurtigt-voksende og har lavt indhold af grove fibre.

vofl

Verdens største museum for sko: *The Bata i Toronto*

Batafamilien grundlagde Canadas største skotøjsfabrik, og Sonja Bata indsamlede fra 1940'erne sko fra hele verden. Salvatore Ferragamo og Roger Vivier blev hendes personlige venner, og da museet i 2005 skulle fejre 10-års jubilæum i den spektakulære skotøjsæske-inspirerede bygning på Bloor Street, faldt valget på en udstilling af de største ikoner fra det 20. århundrede. En kongerække af modefolk med en enkelt dronning (Vivienne Westwood) eller to, naturligt repræsenteret i museet.

Men den faste samling 13.000 par fodbeklædning er også sanserystende og overraskende med eksotiske specialiteter som franske træsko til at knuse kastanier og hollandske træsko med bunden skåret omvendt for at narre fjenden (tyskerne). Rundgangen starter med et sæt 4 millioner år gamle fodaftryk, og det er – trods alt – replica, men ellers er det faktisk ori-

ginale genstande, vi præsenteres for fra antikken og frem. Hvordan hun så end har fået fat i dette unikke materiale, som offentlige institutioner må se på med misundelse.

Ikke alene er udstillingsgenstandene enestående, der er også masser af nye og overraskende synsvinkler og måder at klassificere sko på og fortælle om livsformer, status, job, mode, tro og klima. Til glæde for børnene er der lege med fodtøj og eventyrlige fortællinger fra hele verden. Askepot er blot en af dem – og verdens største berømt heder har man naturligvis vristet et par sko eller i det mindste en historie ud af.

Sæt roligt en halv dag af til denne funklende "skotøjsæske" hvis du kommer på de kanter.

Lone de Hemmer Egeberg

Internet: www.batashoemuseum.ca

➤ *Moccasiner af elsdyr skind monteret på sne-sko. Brugt af canadiske Athapaska- og Cree-indianere omkring 1850.*

➔ *Herre snørestøvle fra den canadiske skotøjsfabrik Knox ca. 1920.*

Mit får bed Rasmine • De friske texel-får i TENEN 17/2-2006, fik mig til at mindes, dengang jeg som 15-årig fik et texel-lam af min far. Moderfåret var dødt, så lammet skulle have mælk fra flaske. Jeg kaldte lammet Rasmine, og så snart vejret var til det, kom Rasmine på græs. På græsplanen. Derfor blev lammet meget socialt og selskabeligt anlagt.

Da efterårssklipningen var foretaget, var min mor overbevist om, at dyret savnede sin gode uldpels, hvorfor hun resolut gav det en sweater på – en islendersweater vel at mærke! Og nej, der findes ikke noget billede af Rasmine med sweater på. Sweaterperioden var kort, for så kom dyret atter på stald, hvilket siden skulle blive dets banesår, da det fik dårlige ben af at gå på cementgulv sammen med køer og grise. Derfor blev Rasmine af-livet efter nogle år, og nej, man slakter og spiser ikke gode venner.

Jeg kartede og spandt fårets uld, og af garnet bækede jeg sjaler til min mor og mormor. Vores nabokone bed Marie. Hun var dengang 83 og bækkeleekspert. Hun inspicerede mit arbejde og sagde: "Idiotbækling, ja, det kan enhver idiot finde ud af –"

Min far er fotograferet i 1975 med Rasmine i favnen. Billedet fortæller, at alting forsvinder og forgår. Svinestalden til venstre er fra 1700-tallet og med overkalket bindingsværk. Den blev revet ned i begyndelsen af 1980-erne.

Få år efter døde Tommestrups bækkeleekspert. Rasmine er borte, min mormor og mine forældre er borte.

Men sjalerne af Rasmindes uld findes endnu.

Susanne Nielsen

HVAD KLUDESÆKKEN GEMTE

Til min fødselsdag sendte en af mine veninder en pakke med gamle pudevår i forskellige håndarbejdsteknikker. Et af pudevårene med hæklet mellemværk er af en sådan karakter, at det kan indgå i rækken af tekstile ejendommeligheder, som man af og til finder beskrevet på denne plads.

Jeg citerer fra det vedlagte brev. "Jeg fik overladt 2 plastiksække med diverse stykker tøj til kludevæv af min arbejdskollega. Nogle reelle dynebetræk og lagner direkte til farvegryden, og så bl.a. disse pudevår, som jo er en historie i sig selv ... "Hilsen fra svigermor" har nok gjort lykke i brudesengen, tror du ikke?"

Man kan også stille spørgsmålet, hvad er det kvinder bruger og har brugt deres tid til? Rødstrømpebevægelsen, som voksede frem i 1960-erne, havde netop et kritisk blik på tidligere generationers tilgang til håndarbejde. Beskæftigelsen blev anset som kvindeundertrykkende tidsspilde og resultaterne nytteløse. Tiden har det med at sortere de værste ting fra, men pudevåret har overlevet. Til gengæld har rødstrømpernes døtre ikke på samme måde fine fornemmelser. Der er tale om en generation der har et ironisk blik på alt. Det kunne man bl.a. konstatere på sommerens biennaleudstilling på henholdsvis Koldinghus og Trapholt. Set i det lys er tiden igen ved at være på omgangshøjde med svigermors mellemværk.

Susanne Nielsen

Vel ankommet til hovedstaden kan islandske karlar/mænd gå til adressen Laugavegi 32, som er midt på hovedgaden i Reykjavik.

Den islandske forfatter og nobelpristager Halldor Laxness blev født i huset med denne adresse i 1902; men det kommer slet ikke denne historie ved.

Drejer man sig 90 grader mod uret ser man på nabohusets endegavl disse tre opskrifter på slipsebinding: Der er ingen undskyldning for ikke at være klædt som storbyen kræver ...!

voff

Børne- lomme- tørklæder

Tekstiler kan i den grad sætte turbo på erindringen. Man leder efter noget i sine gemmer, og undervejs finder man noget, man havde glemt alt om.

For nylig fandt jeg en stak børnelommelomme-tørklæder, og i en tid hvor de fleste anvender lommelomme-tørklæder af papir, var det mærkeligt at gense barndommens små tekstile billeder, for det er, hvad lommelomme-tørklæderne er. Nogle af lommelomme-tørklæderne er fra min mors barndom, men hvilke er jeg desværre ikke i stand til at afgøre i dag. Lommelomme-tørklædet med fodboldkamp mellem hunde og katte samt en skøn hunde/kattebort hele vejen rundt, må have tilhørt min bror – eller måske min morbror. Desværre er trykket temmelig udvisket efter mange ganges vask. Nogle af lommelomme-tørklæderne har været min søsters. Hun tilgiver sikkert, at jeg har gaflet dem alle, da jeg generøst overlod hende den fælles servietsamling sidste år.

Lommelomme-tørklæderne med prinsesser viser, at små piger blev fodret med prinsessedrømme, nøjagtig som de bliver i dag. Vist er Tornerose et vakkert barn, men en vildkat er ikke nogen dårlig rollemodel. De "Pelle haleløse" katte på skøjtebanen var barndommens absolutte favorit. Hvilken pige vil ikke gerne spejle sig i en vildkat/hunkat, der styrer suverænt – se lige hvordan rædslen er malet i hankattens ansigt! Hankatteskriget underbygges af en, om ikke rædselsfuld, så dog besynderlig farveholdning: grøn, gul, rosa og lyslilla.

Susanne Nielsen

Kamikker i Farum

Det siges på Grønland, at en fangers duelighed bestemmes af skønheden og kvaliteten af hans kones kamikker ...

Kender du nogen, som har brug for et par "duelighedstegn", så er muligheden der nu!

Redaktionen har selv set dem hos spejdernes genbrug i Farum.

LØBBINDING ...

... er en enkel kurveteknik med mange variationsmuligheder.

I Danmark er løbbinding kendt siden oldtiden. Teknikken er i Danmark bedst kendt som halmbinding. Typen minder mest om åbent løb. I Middelalderen bandt man både kurve og bikuber med denne teknik.

Jeg kender til tre typer løb: Lukket løb, åbent løb og Tybrind bindingen.

“Tybrind bindingen” er første gang set på Vestfyn, hvor en undersøisk boplads fra Ertebølletiden er udgravet i 2005.

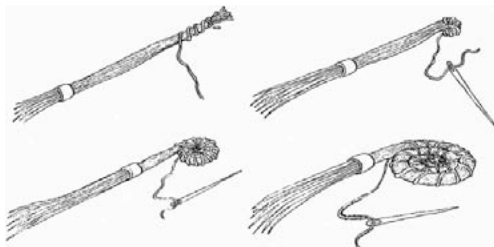
De helt unikke bevaringsforhold på lokaliteten har givet arkæologerne en fantastisk mulighed for at gøre helt nye iagttagelser om datidens mennesker.

Det siges at være det ældste europæiske tekstilfund og det eneste fra jægerstenalderen overhovedet.

Herudover fandtes der spor af løbbinding i bopladsfundet i Ginderup ikke langt fra Salling Sund.

Materialerne man i dag bruger til disse gamle teknikker er forskellige papir- og hørgarner, sisal, jute og bast.

Vibeke Lilbæk

*Ellen Maj: Skål i lukket løb – hørgarn.
Plantefarvernes sommermarked 2008.*

Postkort fra **Rügen**

Strandene på østsiden af Rügen er af meget høj kvalitet og sandet er af samme fin- og hvidhed, som Dueodde er berømt for. Strandkurvestole er til at leje – prisen er 8 euro for en dag.

Badebyen Ostseebad Binz er gennemgribende restaureret og turisterne strømmer til. Hver sti fra promenaden til stranden med kurvestole er nummereret og markeret med et skilt: **TEXTIL STRAND**

STRAND står der sammen med nummeret.

Overraskende (for os) er der skiltet to andre slags badestrande på Rügen: Hunde-strand og så FKK-strand. Den sidste slags er nøgenbade-strand; men navnet er Frei-Körper-Kultur strand og de har nærmest været årsag til en revolution i Østtyskland.

Nøgenbadning blev erklæret ulovligt af DDRs kommunistiske myndigheder i 1954 og skilte sat op alle vegne. Det udløste en protestbølge, og nogle fortsatte badningen, som de plejede. Regeringen og partiet måtte foretage en vending på 180 grader: Et cirkulære fra 1956 tillod lokale myndigheder at udpege særlige områder til nøgenbadere. Og lidt efter lidt blev den østtyske republik til et nøgenbaderparadis. Gennem mere end tredive år udgjorde frikropskulturen måske den eneste frivillige massebevægelse i DDR. Nøgenbadning var den rene fornøjelse, og man var velkommen uanset verdensanskuelse.

»Se hvor forbudt jeg var i DDR« er der skrevet på billedet.

vofl

På en dejlig solskinsdag i maj sad Hanne Eriksen og nørklede på trappen til Gammelgård i Herlev.

Det hun havde i hænderne, var begyndelsen til en syet bold med en prop i livet. På billedet af bolden kan man tydeligt se, hvordan den er inddelt i felter, der efterhånden bliver fyldt ud med knaphulssting i forskellige farver.

Vibeke

*H*ækling er en relativ ny håndarbejdsform, der kom frem omkring år 1800, mens andre former for håndarbejde som strikning, broderi og vævning kan føres tilbage til oldtiden.

Hæklegarnet blev vundet op, så man ved hækling tog garnet udefra garnnøglet i modsætning til grovere strikkegarn, som man tog indefra. Man kunne ikke tage det fine hæklegarn indefra, da garnet så ville filtrere. Når man tager garn udefra, triller garnnøglet rundt og falder let på gulvet. For at holde styr på garnnøglet, fandt man på at lave garnbeholdere. En sådan garnbeholder var ofte en dåse med et hul i låget, hvor garnet kom ud.

Hækledåser kunne drejes i træ og derefter bemales. Men de var også lavet i andre materialer. Der var en stor produktion af kinesisk og japansk inspirerede hækledåser i formstøbt lakeret papmaché. Dåserne kan være fint udsmykket eksempelvis med stafferinger, guldbronzerede motiver af mennesker, fugle og blomster eller de kunne være beklædt med fint papir og overføringsbillede.

vojl

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening

er en landsdækkende, tværfaglig forening der, foruden almindeligt historisk interesserede, tæller så forskellige medlemmer som skoler, institutioner, museer, kunsthåndværkere, undervisere, folkedansere samt private ejere af tekstilsamlinger.

Arbejdet i TENEN foregår på tre felter:

Registrering af tekstiler i privateje. Siden 1993 har foreningen registreret, beskrevet, fotograferet og opmålt et stort antal forklæder. Det indsamlede materiale indgår i TENENS arkiv, og det vil blive formidlet til en større kreds i form af artikler, bogudgivelse og lignende.

Temadage, foredrag og arrangementer om tekstile emner. Dette kan være besøg i museernes tekstilmagasiner, samt besøg hos private ejere der fremviser deres tekstilsamlinger.

Udgivelse af medlemsblad 4 gange årligt. Bladets artikler belyser en lang række tekstile emner fra forskellige vinkler. Endvidere informeres der om medlemsaktiviteter.

Bliv medlem af TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening.
Kontingent for 2011/2012 er 250 kr. Husstand 300 kr.

Henvendelse:

TENEN - Dansk Tekstilhistorisk Forening

Bent Bille, kasserer

Søndergade 66, 5620 Glamsbjerg

ePost: *familien.bille@get2net.dk*, telefon 64 72 15 65

Reg.nr. 1551 Girokonto 143-0130

Annet Laursen Skjelsager, formand

Dorthesvej 2, 3520 Farum

ePost: *silke-annet@silke-annet.dk*, telefon 44 95 05 55

Internet: *<http://tenen-dk.homeunix.org/tenen/>*